

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

חיי שרה [ע' שידוכים]

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת חיי שרה

- ב..... כולם שווים לטובה - כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד
- ו..... לכל זמן - כל דבר יארע בזמנו אשר הועידו לו מן שמיא
- ז..... מה' יצא הדבר - השגחה פרטית ביותר בענייני שידוכים
- יא..... וירץ, ותמהר, ותרץ - לא יאחר הזיווג ולא יוקדם אפילו ברגע אחד
- טז..... למבעי רחמי - קירוב הזיווג ע"י התפילה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת חיי שרה

'מתו' מרמז על זמני נפילה והסתר [וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג קלה:)] 'כל הנפיל מדרגיה קרי ביה וימת', ואברהם אבינו ע"ה ראה והתבונן כיצד ויקם אברהם מעל פני מתו - שמכל 'מיתה' וקושי שעברו עליו, היה רק 'ויקם', תקומה היתה לו, שהחושך והצרה היו רק להביא עליו את הטובה, וראה כיצד כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, על כן וידבר אל בני חת - אלו האנשים הנדכאים והשבורים [וכדכתיב (דברים א כא) 'אל תתקח' ותרגם אונקלוס 'ולא תתקבר'] לאמר - מלשון אמירה רכה, ר"ל שאברהם אמר לכל אותם העוברים נסיונות החיים למיניהם, ראו כיצד אני בעצמי נוכחתי לראות היאך שהכל לטובה, וממילא אל תבעטו ח"ו, אלא קבלו את הדין באהבה ובשמחה, כי הרעה אינה אלא ההקדמה לטובה העתידה, ומסיים בזה"ל, וממילא יומתק הכל ויהיה לו תקומה בכל ענינים, אמן.

בפרשתן (כג א), 'זיהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה', וברש"י

כולם שווים לטובה - כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד **בפרשתן** (כד א), 'ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל', דקדק בה הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע מדוע נקט הכתוב לשון בא בימים ולא נאמר בא בשנים, ומבאר, שהנה 'ימים' מתפרש גם מלשון בירור הדבר, ועל דרך שנאמר (להלן כה לא) 'ויאמר יעקב אל עשו מכרה כיום את בכורתך לי', ופירש רש"י 'כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה', ומעתה יש לפרש מאמר הכתוב ואברהם זקן בא בימים - שהתווסף בו בינה ודעת (ובא בימים) היינו ריבוי השכל ובירור הדבר לאמיתו) אזי ראה שה' ברך את אברהם בכל, שכל מה שעבר עליו בימיו חייו, הן הטוב הנגלה והן ח"ו היפוכו הכל היה 'זה' ברך', הכל היה רק ברבה וטובה, כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד".

הוסיף הרה"ק ה'משמרת איתמר' זי"ע לבאר עפ"ז גם את לשון הכתוב בריש פרשתן (כג ג) 'ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר', שהנה

א. סיפר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע על יהודי ששלח ידו במסחר ביום השוק ועלה בידו להרוויח סכום נכבד של עשרים וחמש רובל, אך עוד באותו היום נקרע מלבושו וההפסד שבקריעת הבגד עלה לאותו סכום - כ"ה רובל. והבין כי יש דברים בגו, ולא לחינם הרוויח והפסיד בו ביום סכום שווה, ונכנס אל רבו הרה"ק היסוד העבודה זי"ע וביאר לו הנה, תחילה נגזר עליך בשמים ממעל שיטלו את 'מלבושך', והכוונה היתה לגוף שהוא מלבוש לנשמה, וכלומר שנגזרה עליך גזירת מות. אולם המתיקו את פסק הדין שלא יטלו אלא את המלבוש הגשמי, על כן הפסדת את המעיל, אולם מאחר שלא נגזר עליך שתפסיד ממון על כן סבבו שתרוויח באותו יום אותו הסכום. ללמדנו שמשפטי ה' אמת צדקו יחדיו, ואין בידינו להשיג אפס קצהו מדרכי הבורא ועלילותיו, ולא זו בלבד, אלא ללמדנו שאם הפסד המעיל היה נראה כדבר הפסד, הרי לאמיתו של דבר אין זה כי אם טובה גדולה, שעל ידי זה ניצול ממות לחיים.

ב. הנה דרשו חז"ל (ב"ב טז): 'רשב"י אומר, אבן טובה הייתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא. ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה'. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה ד"ה ויגוע) שהנה ידוע (זוה"ק תזריע מז:): שאי אפשר להכיר במעלת ה'אורה' רק ע"י החושך שקדם לו. ובזה מבאר את דברי איוב (איוב ב י) 'גם את הטוב נקבל מאת האלוקים ואת הרע לא נקבל', ולכאורה תיבת 'גם' מיותרת, שלא היה לו לשאול אלא האם את הטוב נקבל ולא את הרע, ותו לא. אלא, כי איוב טען איך נקבל את הטובה בשלימות אם את הרע לא נקבל, כי רק אם נקבל מתחילה את הרע או אז גם את הטוב נקבל בשלימות. והנה אברהם אבינו היה מתחילה עני וגם חולה ונתנסה בעשרה נסיונות קשים ומרים, ואח"כ בירכו ה' בכל, בעושר וכל טוב. וכשה'חולה' או ה'עני' ראה אותו היה מתמלא לבו תקווה טובה באמונה בה' שאם גם הוא ילך בדרך טובים כאברהם ירפאהו ה' ויעשרהו, וזהו 'אבן טובה' שהייתה תלויה בצווארו, שעל ידי אמונתם ותקוותם

'כולן שווין לטובה'. כתב החיד"א זי"ע (פני דוד, ריש פרשתן) שתיבת 'ויהיו' נקראת הן במישר הן למפרע. ולרמוז, שקיבלה את כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה אף כשחייה התנהלו למפרע - להיפך מרצונה, ותמיד האמינה בה' שהוא נמצא עמה בכל עת וזמן בכל

מקום ובכל אתר, והוא 'הגומל חסדים טובים לעמו ישראל', וכולן שווין לטובה בידעיתה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד^ה, ואף אם בשעת מעשה נראה הדבר כצרה ח"ו הרי לבסוף יתגלה שכולו לטובה ולברכה^ה.

בה' היו נושעים, ודבר זה גורם להן לשמוח כבר בעת החושך. ומשמת אברהם אבינו לא היה אדם כמוהו בעולם שבני אדם יתנחמו על ידו, לכן תלה הקב"ה ענין זה בגלגל חמה, היינו שיתבוננו באי עולם בגלגל חמה ובהילוכה שרק מתוך חשכת לילה ניכר טובתה של אור החמה, וממנה ילמד העני והחולה, ויתנחם בעת הרעה כי גלגל החזור בעולם, ועוד יבוא העת ויגיעו ימי האור ויוכפל טובתם עליו ע"י ימי החושך שעברו עליו.

בעת מלחמת עולם הראשונה, כאשר רעשו מוסדות תבל, היו הכל יראין ומבוהלין, נענה אז הגה"ק החפץ חיים ואמר לסובביו, הנה בגמ' (ע"ז ח.) מבואר סדר הדברים שהיה אצל אדם הראשון, 'תנו רבנן, יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה, וחוה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור (לקרבן תודה)'. ואמר הח"ח, ממעשה זה של אדם הראשון למדנו שרק בלילה הראשון בכה וחשב שבא סוף העולם - ויחזור העולם לתוהו ובוהו, אבל בלילה שני כבר לא בכה, ומדוע כי כבר הכיר ב'מנהגו של עולם', שאחרי חשיכה תבוא האורה... אף אנו בני ישראל, הרי כל כך הרבה 'לילות' - חשכות, עברו עלינו, כ"כ הרבה פעמים 'שקעה החמה' על בני ישראל... וראיתם שהקב"ה הצילנו מכל צרה וצוקה, הקב"ה הוא המאיר לארץ ולדורים עליה ברחמים. וכי למה תפול רוחכם בקרבכם, הלא תבינו כי החשיכה היא הקדמה לאורה. והיינו שצריך להאמין ולחיות שהחושך איננו בר קיימא, אלא מנהגו של עולם הוא להאיר לנו אחרי החשיכה.

אגב אורחא, יש לנו עוד ללמוד ממעשה זה דאדם הראשון, כשנתבונן במעשה זה נראה, שלא היה כאן כלום, לא צרה ולא חשכות עולם, רק היה דמיון, שהיה 'נדמה' לאדם הראשון שמגיע 'סוף העולם...' ואעפ"כ, כשנתפקח ומצא שמנהגו של עולם הוא, מיד הקריב קרבן תודה לה', ללמדנו, לכל חד באשר הוא - אף על 'חששות' ופחדים שנתגלו כאינם (הרופא שלח ל'בדיקות' ונמצא נקי וכו' וכי"ב) יש להודות ולהלל לשבח ולפאר לא-ל הטוב.

עוד נאמר בה, כי באותו מעשה, יש במס' פסחים (נד.) וכן במדרש (בר"י יא) 'כיון ששקעה החמה במוצ"ש התחיל החושך מממשמש ובא, ונתיירא אדם הראשון... זימן לו הקב"ה שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן אור ובירך עליה... מה בירך עליה, בורא מאורי האש', ומכאן תבין ותלמד, שגם באמצעו של חושך, בתוקף החשיכה המצא תמצא 'אורה' ושמחה, מעתה אל ירך לבב האדם בעבור עליו עת חשיכה... כי גם בתוככי החשיכה יוכל להאיר לו. זאת ועוד, שגם אם נדמה לאדם שהוא חרוב ונחרב, והוא מיואש לגמרי מעצמו וממצבו, לא ולא, אפילו מהארטע קאלטע שטיינער (אבנים קרות וקשות) הוציאו אורה לעולם, גם אם נדמה לך שהינך קר וקשה, זר ומנוכר, תדע שהינך מסוגל להוציא מעצמך, אש... אש קודש... אורה... ודייקא על כך נתקנה ברכה מיוחדת - בורא מאורי האש.

ג. הנה כתב 'בעל הטורים', כי 'ויהיו' עולה בגימטריא למניין ל"ז, לרמוז שעיקר שני חיי שרה היו ל"ז שנים, מיום שנולד יצחק בהיותה בת צ' ועד שמתה בת קכ"ז. מעתה יש מקום להקשות כיצד ניתן לומר על שני חיי שרה 'כולם שווין לטובה', והרי רוב שנותיה היו במכאובים ובצער. וביאר הרה"ק רבי יענקל'ה מפשעווארסק זי"ע, כי כולם שווין לטובה ר"ת 'שכל', והיינו שעם חכמה ובינה ניתן לחיות 'בטובה' גם בשנות הקושי... ועיקר ה'חכמה' היא להאמין שיש בורא ומנהיג לעולם וכל מעשהו באמונה...

ד. הגה"ח רבי אהרן יוסף לוריא זצ"ל כותב ב'מכתב' (עבודת פנים, מכתבים מ"ג), שבשבת פרשת חיי שרה היה הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע חוזר על דברי רש"י אלו 'כולן שווין לטובה', והרעיש את העולם במאמר זה - 'ס'איז איר שטענדיג גוט געווען' (תמיד היה לה טוב על לבה).

ה. הנה אמר דוד המלך בתהילותיו, (תהילים צא) 'יושב בסתר עליון... על שחל ופתן תדרוך, תרמוס כפיר ותנין', ולכאורה קשה, למה לא ישאהו ה' על כפים מבלי שיקרבנו למקום סכנה, ולמה מעיקרא מניחו במקום שחל ופתן ומזיקין. אלא מבאר המלבי"ם, דזהו מה שאומרים בהמשך הפסוקים 'יקראני וענהו עמו אנכי בצרה' דהטעם שהקב"ה מביא האדם לידי צרה ומצוקה ואחר כך שומר עליו כבבת עינו לבל יזקק, הוא משום שהשי"ת רוצה

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

שיקרא אליו ביום צרה ויתפלל לפניו, ועוד זאת שנית שעיי"ז ישיג וירגיש ש'עמו אנכי בצרה', שהשי"ת אתו עמו לשמרו 'משא"כ אם לא יהיה במקום סכנה כלל לא יקרא אלי, וגם לא ישיג בחוש שה' עמו כי יתלה הכל בטבע' עיי"ש דבריו הנפלאים.

והרי לך, דתכלית דבר, שהקב"ה מביא זמנים קשים על בני"ה הוא רק בכדי שעיי"ז יהיו מוכרחין להתפלל לה', והקב"ה אוהב מאד תפילתן של ישראל, וגם שעל ידי כן יראו בני"ה בחוש איך שהקב"ה שומר עליו בכל רגע ורגע ויש מנהיג לבירה, וברגע שהאדם מכיר את בוראו אז מיד 'אחלצהו ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי'. ואל יבהל ויפחד מכל החדשות (נייעס) ששומע, אלא ידע נאמנה שהשי"ת הוא ה'עושה חדשות' - הוא הבעלים על כל הנייעס והחדשות שנעשים בעולם, והקב"ה משגיח בעליונים ותחתונים לעשות בהם כרצונו, ויש מנהיג טוב לבירה, ואין ממה לפחד.

ו. עד כאן הדברים אמורים כלפי מי שבאה עליו הרעה והצרה - שצריך להתחזק באמונה הטהורה שהכל לטובה ולקבל כל המאורעות בשמחה, אמנם כאשר באה צרה על יהודי אחר - חלילה מלומר שהכל לטובה אלא צריך להיות מיצר בצערו, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה צריך להיות מיצר בצערו של כלל ישראל.

וכמו שביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (אמרי שפר שמיני) בהא דכתיב אחר מיתת נדב ואביהוא 'ויאמר משה אל אהרן ולאעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו וכו' ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'" (ויקרא יו), שלכאורה מה עניין זה לזה, ומה שייכות יש בין הסיפא - אחיכם כל בית ישראל יבכו לרישא. אלא שכך אמר להם משה רבינו אתם אל תפרעו שערות ראשיכם ואל תקרעו בגדיכם להראות אבלות, כי אתם צריכים לקבל את הדין באהבה ובשמחה, אמנם שאר כל העם צריכים לבכות ולהתאבל על השריפה אשר שרף ה', כי המה אסורים לקבל צרת אחרים בשמחה אלא 'יבכו את השריפה' - הצרה הגדולה הזאת. נודע מאמר הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע (שיח שרפי קודש) לפרש בהא דאיתא בגמ' (מגילה כח.) ששאלו את רבי זירא במה הארכת ימים, והשיב 'מעולם לא ששתי בתקלת חברי', וכפשוטו הכוונה שלא שמח מכך שהגיע תקלה והפסד לאיש אחר, אך תמוה מאוד מהי ה'רבותא' והמעלה בדבר עד כדי כך שמחמתו האריך ימים, והלא זה ששמח כי חברו מצטער אינו אלא איש בליעל, וכי על כך שרבי זירא לא היה מושחת במידות מגיע לו אריכות ימים... וביאר, שכך אמר להם רבי זירא, מעולם לא ששתי ושמחתי אף בעת שנשמע במעוני קול ששון וקול שמחה בשעה שבאה תקלה לחברי, כי איך יערב לחיכי השמחה כאשר אני יודע שהשני בצער...

מאמר זה אמר הרה"ק מווארקא זי"ע, כאשר ראה 'מעשה' אצל רבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שפעם אחת נחלה בנו הרה"ק רבי משה והכל הרעישו עולמות עד שהבריא, והיו בני הבית שמחים עד מאד, אז נכנס הרה"ק רבי דוד לביתו וגער בהם, כיצד תוכלו לשמוח כל כך, כאשר זה עתה שמעתם שהזכירו אצלי את בן הבלן אשר הוא שרוי במצב סכנה גדולה ל"ע... וכי ניתן לשמוח בשמחתנו כאשר אחרים עדיין שרויים בצרתם.

ובזה פירשו בדברי רש"י (לעיל כא ו) על הפסוק 'ותאמר שרה צחוק עשה לי אלוקים כל השומע יצחק לי' - הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום וכו' ורב שחוק היה בעולם, ולכאורה צריך ביאור לשם מה נעשה נס זה, אלא, כי אברהם ושרה לזכות מידותיהם כעצם השמים לטוהר לא היו יכולים לשמוח בלידת בנם יחידם לעת זקנותם בשעה שיש בעולם הרבה עקרות והרבה חולים... על כן הרבה הקב"ה רב שחוק בעולם, בכדי שיוכלו לשמוח על הולדת יצחק.

כה אמר הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל (ודבריו הן הן זכרוננו), שהנה אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני משלי פי"ד רמז תתק"ט) לבאר הטעם ששלח משה רבינו את יתרו חותנו קודם מתן תורה, לפי שאמר שלמה (משלי יד י) 'לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר', אמר הקב"ה, פְּנִי הוּא מְשׁוּעָבָדִים בְּטִיט וּלְבָנִים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בהשקט ובא לראות בשמחת התורה עם פְּנִי, לפיכך 'וישלח משה את חותנו' (שמות יח כז), ואחר כך (יט א) 'בחוודש השלישי', ולכאורה יש לתמוה, אם כן מדוע כל ה'ערב רב' זכו לקבל את התורה ולהתערב בשמחתם אף שלא השתעבדו בטיט ולבנים, ותירץ רבי ברוך מרדכי זצ"ל, כי אין החסרון ביתרו בכך שלא עבד בפרך, שהרי לא נגזר עליו גזירה זו, אך הטענה על יתרו היתה כיצד היה יושב בתוך ביתו בהשקט, היאך היית רגוע ושמח בהשקט ובטח כאשר בני ישראל עוברים ימים קשים כאלו, ומי שאינו משתתף בצער הציבור אינו בדין שיתערב עימם בשמחתם... והרבה יש להתבונן במה שאמרו חז"ל על נח, שבעת היותו בתיבה והיה המבול מים על הארץ אזי היה צריך לצער עצמו מפני שהעולם שרוי בצער (כמובא ברש"י לעיל ז ז), מי היה 'העולם' שרוי בצער - הלוא המה אנשי דור

המבול רעים וחטאים עד שהוצרך הקב"ה למחות אותם מן העולם, אעפ"כ העולם שרוי בצער, ומחויב נח להשתתף בצער הציבור, ואם צריך להשתתף בצער אנשים כאלו - עד כמה צריך להשתתף בצערם של ישראל...

ואכן כך היתה הנהגתם של צדיקי הדורות, ולא נביא כאן אלא אפס קצהו, סיפר הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה, שבבחרותו היה לן בביתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, ובימי המלחמה (הראשונה) היה החפץ חיים עולה על יצועו מבלי להניח את ראשו על הכר, באמרו 'כשיהודים שוכבים בבונקרים איני מסוגל לישון על כר' (הובא ב'מאיר עיני ישראל ח"א עמ' 90).

על הרה"ק ראי"ה מקאפיטשניץ זי"ע מסופר שבימי המלחמה הנוראה היה מסגף את עצמו במיעוט מאכל, וכתב לו הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע אגרת בזה"ל, נודעתי אשר ידידי כת"ר היה אצל רופא ונתן לו סדר דיעט (-דיאטה) מה שלא לאכול ומה לאכול, וידידי כת"ר שומר לקיים בהידור גדול רק מחצה - הדברים שלא לאכול, ומחצה שניה מה לאכול ממעט בזה, ומנקודת לבבי הנני מבקש את ידידי כת"ר בכל לשון של בקשה ותחנון אשר יחוס וירחם על בני ביתו וכו' ויעזוב את דרכי הסיגוף בכל אופן שיהיו וכו'. והשיב לו הרה"ק מקאפיטשניץ 'בנוגע לפקודת הרופא, הגם כי חזקו עלי דבריו, קבלתי וגמרתני לבלי אכול בשר בימות החול עד ישקיף וירא ה' ממעון קדשו השמים ויחוס וירחם את שארית נחלתו, ואסלדה בחילה בהעלותי על לבי גודל הצרות והשבר אשר סבלו אחינו בני ישראל עד כי תסמר שערות ראשי' וכו'.

כך מובא (דרשות משמר הלוי ח"א עמ' פג) על הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל ה'אבן האזל', שנכדו הגאון רבי שניאור קוטלר שהה בבחרותו בעיה"ק ירושלים, וכשעמד להינשא בארה"ב נכנס לזקנו הגדול להיפרד ממנו ולקבל ברכתו, ואכן בירכו ונפרד ממנו ויצא ללוותו וירד עמו שתי מדרגות בלבד, והמשיך רבי שניאור לרדת את כל המדרגות בגפו, ואח"כ שב רבי איסר זלמן לביתו, שאלו אחד מפני מה ירד רק שתי מדרגות ולא יותר, נענה לו רא"ז 'המדרגות שלא ירדתי זה בשביל כל האלפים שלא זכו להתחתן...' (והיתה כוונתו כלפי אלו שנהרגו עקד"ה בשנות הרס עולם בטרם זכו להקים בית), אכן נכדו חביבו ויקירו זוכה להיכנס תחת אפריונו, והשמחה גואה ועולה על גדותיה, אך איך ניתן לשמוח בשלמות כאשר ישנם אלפים ורבבות שלא זכו לכך...

לדידן ייאמר, אין מבקשים מעמנו לישן בלי כר וכסת... גם יכולים אנו לאכול בשר בימות החול... ואף לשמוח בשמחות שבמעוננו ב"ה (ואין אנו במדרגה של 'לא ששתי בתקלת חברי, וכנ"ל), אך לכל הפחות צריך להיות מיצר בצערם של ישראל, להרגיש את ה'ואסלדה בחילה בהעלותי על לבי גודל הצרות והשבר אשר סבלו אחינו בני ישראל עד כי תסמר שערות ראשי'... חלילה לנו להיות כיתרו ש'היה יושב בתוך ביתו בהשקט', להסתובב בשלווה וברוגע כאילו לא נשפך דם ישראל כמים לפני חודש ימים בלבד, או לילך ברוגע מבלי לחשוב על צערם של רבבות עמך בית ישראל אשר הוצרכו לגלות מביתם לחוף מבטחים עד יעבור זעם כשאינן להם שמץ של ידיעה עד מתי יהיו פליטים נע ונד... ועל כולנה, גודל החרדה של רבים מבני ישראל... חייהם אינם חיים, אינם יכולים לעצום עין - ו'הוא' מהלך מעדנות מבלי שיפגע משהו משלוותו, וכל מעייניו הם רק לברר אם יש נייעס חדשים...

והלא כה הם דברי תוכחת מוסר של הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אשר כתב לאחד 'חסר לך הרגש של ההשתתפות בצער זולתך, והעצה לזה ההשתדלות להיטיבו ולהצילו מצער, והמעשה פועלת על הלב, וכן להתפלל על צרת זולתו אף שאין הדברים יוצאים מן הלב, ואף אם המצטער המוני הדיוט ובזוי' (הובא בקובץ אגרות ח"א קכג) - כלומר, שמא תאמר מה אעשה שאיני מרגיש... אלא שכלל נקוט בדינו כי אחר הפעולות נמשכים הלבבות, ואם יעשה מעשים להשתתף בצערנו על ידי שישתדל בטובתו או שיתפלל עליו אפילו שלא בכוונה, סוף דבר יפתח לבנו וכבר ירגיש את צער חברו...

ואם בתפילה עסקינן הרי מצווה עלינו להביא מה שסיפר הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל בשם הגה"צ רבי זאב איידלמן שבימי המלחמה שהיתה בארה"ק בשנת תש"ח - כאשר הערבים ימ"ש היו משלחים חיצונית מות על הישוב היהודי בעיה"ק ירושלים, יום אחד היתה הפוגה בין הקרבות, ויצא הגרי"ז מבריסק זי"ע לרחוב העיר לשאוף אוויר צח, ובלכתו בדרך פגש את אחיו של רבי זאב ושאלו על ה'מצב', השיב לו, אמש היה יום קשה במיוחד בהפגזות קשות מתמיד, נענה לו 'הרב', אמת נכון הדבר שאתמול היה נורא ואיום, אך דייקא משום כך הבינו כולם שצריך להרבות בתפילה ובתחנונים לפני שוכן מרומים, אבל היום - כשיש רגיעה מסוימת כבר מסיחים דעת וחוזרים לחיי היום-יום, ומחמת כן, דייקא היום צריך רחמים מרובים... והיה הרב מבריסק מעורר את מקרוביו אנשי ביתו להרבות באמירת תהילים באומרו, לעתיד לבוא, כשיראו מה יכלו לפעול באמירת תהילים, ימרוט כל אחד שער ראשו, למה לא אמר יותר תהילים... (שאל אביך ויגדך).

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

מענתם זה מכבר, לזה אמר 'לפי שע"י הבשורה שנודמן בנה לשחיטה מתה שרה' והיינו ששניהם תלויים זה בזה, והרי הקב"ה רוצה שיהיו 'שנותיהם תמימים' ולא יחסר מימי חייהם אפילו הגע אחד, לזה המתין שלושים וחמש שנה כדי להשלים שנותיה של שרה.

ויתבאר ביותר, כי הגה הביא רש"י (פסוק ב) מדברי חז"ל (תנחומא כג) 'נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרח נשמתה ממנה ומתה', ומעתה יש מקום לטעות ולחשוב שעל ידי העקידה נגרם האסון ונפטרה שרה, לזה בא ה'מדרש' להורות שחם לן מלומר כן, אלא אדרבה יודע ה' ימי תמימים - מתחילה לא נקצבו לה יותר מ'קב"ו' שנות חיים. אלא שבהגיעה זמנה להשיב נשמתה ליוצרה סיבב היוצר שיארע הדבר על ידי שיוודע לה על עקידת בנה'.

וזוה ביאר ה'אור החיים' הק' בטעם שחזר הכתוב לומר 'שני חיי שרה', שלכאורה הוא כפל הלשון שכבר נאמר תחילה 'ויהיו חיי שרה', אלא שאף שסיבת מיתתה היה על ידי צער ו'בשורת העקידה' אך אלה היו 'שני חיי שרה' לא פחות ולא יותר. וכיו"ב ביארו עוד גם בלשון הפסוק 'ויהיו חיי שרה', כלומר אלו היו שנות חייה שנקצבו לה, ולא נתקצרו ימיה מחמת איזה 'מקרה', ואדרבה בבוא עתה זימן לה הבורא מעשה העקידה כדי שתמות.

ומבאן נלמד, לזכור בכל עת ובכל 'מקרה' כי הכל נעשה בדבר ה'. ונרחיק מאתנו המחשבה 'אם לא הייתי עושה כך וכך'... 'אם לא הייתי מהלך למקום פלוני' הייתי מונע מעצמי כל הצרה הזאת', אלא ידע

לכל זמן - כל דבר יארע בזמנו אשר הועידו לו מן שמיא בפרשתן (כג א), 'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה', ובמדרש (בר"ר נח א) הדא הוא דכתיב (תהלים לו יח) 'יודע ה' ימי תמימים', כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים. ומבאר הגה"ק המהר"י אסאד זי"ע (דברי מהר"א בפרשתן) בהקדמת דברי רש"י 'למה נסמכה מיתת שרה אמנו למעשה העקידה' וכו', דהנה בריש פרשת העקידה' כתיב (כג א) 'ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם', וכתב רש"י לבאר מהו 'אחר הדברים האלה', כלפי אלו 'דברים' הכתוב מדבר. ומפרש בזה"ל, יש מרבותינו אומרים (סנהדרין פט:): אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר, מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד, אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנו, אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני, לא היה מעכב. ויש אומרים אחר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני, לא הייתי מעכב.

ולכאורה קשה כיון שמסתמא השטן קטרג מיד בשעת הסעודה למה המתין הקב"ה עד שנעשה יצחק בן ל"ז שנים ורק אז 'ניסה את אברהם וגו', קח נא בנך והעלהו שם לעולה', אלא מבאר המהר"י א, לפי שידע הקב"ה שמכח העקידה תמות שרה, ועדיין לא הגיע זמן מיתתה, וכדי שלא תמות בטרם עת האריך והמתין עם נסיון העקידה שלושים וחמש שנה מאותו משתה ביום הגמול את יצחק, וזהו שפירש רש"י 'למה נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק' כלומר, למה המתין הקב"ה בנסיון העקידה עד זמן מיתת שרה, והרי השטן וישמעאל טענו

ז. כיו"ב פירשו במה שמצינו (מלכים ב' ז) בעת שצר מלך ארם על שומרון והיה רעב גדול, והתנבא אלישע 'כה אמר ה' כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתים שעורים בשקל', ופיקפק השליש ואמר שלא יתכן כדבר הזה, ואמר לו אלישע 'הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל', ונתקיימו דברי אלישע, שברחו מחנה ארם והשאירו את השלל מאחוריהם, 'המלך הפקיד את השליש אשר נשען על ידו על השער וירמסוהו העם בשער וימות כאשר דבר איש האלוקים וכו' ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות', ולכאורה קשה מדוע הוצרך הכתוב לחזור בשנית - וירמסו וכו'. אלא ביאורו, שבא הכתוב להוציא מלבנו, שלא נחשוב שהשליש מת 'בדרך העולם', אחר שעמד בשער ורמסו אותו המון העם, אלא האמת כי מיתתו היתה על חוסר אמונתו וכמו שאמר לו אלישע, אלא שסיבב הקב"ה שיהא זה בפועל על ידי שעמד בשער ונרמס, אך לא 'הדוחק והרמיסה' ממימים אלא רק דבר ה'... ואילו לא היה נגזר עליו למות לא היה עומד שם...

ח. מעשה באברך שהוצרך לקנות בית, יגע ומצא, וקנה בית פלוני. אלא שלמחרת נתברר לו שעומד בית למכירה במקום קרוב מאד, ובמחיר נמוך בהרבה ממה שהוא שילם, האברך לא מצא את נפשו מרוב צער... ידידו פנה

מצווה ומחויב לעשות השתדלות, מכל מקום מחויב הוא להאמין בתכלית האמונה שהכל משמים בא לו, וכלל וכלל לא על ידי השתדלותו^ז, וכמו שבריבית יש 'אבק' ריבית (ב"מ סא:), ובלשון הרע 'אבק' לשון הרע (ב"ב קסה:), כמו כן יש 'אבק' עבודה זרה, והוא ה'אבק שברגלים' - היינו במחוננו של האדם בהשתדלותו (המכונה 'רגלים') לחשוב שעל ידי ההשתדלות באה לו ההרווחה, כשאינו מאמין שה'השתדלות' אינו אלא 'תנאי' שהתנה הקב"ה עם ברואיו, ואילו הפרנסה עצמה תבוא לאדם מידו המלאה הפתוחה והרחבה של אביו שבשמים.

בזה מבואר מדוע אמר אברהם אבינו למלאכים (יה ד) - 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם', כי 'כסבור שהם ערביים - סוחרים, שמשתחוים לאבק שברגליהם'

שאדרבה מחמת שגור הבורא שצרה פלונית תבוא עליו (למכותו הגמורה) לכן עשה את מה שעשה והלך להיכן שהלך ונגרם מה שנגרם^ט כרצון הבורא'.

מה' יצא הדבר - השגחה פרטית ביותר בענייני שידוכים בפרשתן (כד לב), 'ויבוא האיש הביתה וכו' ומים לרחוץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו', ואמרו חז"ל במדרש (רבה ס ח) 'יפה רחיצת עבדי אבות לפני המקום יותר מתורתן של בנים'. וצריך לבאר מה עניין יש באותה רחיצת רגליים עד שנכתב זאת בתורה הק', ולא עוד אלא שיפה היא לפני המקום ב"ה יותר מתורתן של בנים. ומבאר הרה"ק ה'ערוגות הבושם' זי"ע כי 'רגלים' הכוונה על 'השתדלות' לפרנסה, וכדכתיב (להלן לג יד) 'לרגל המלאכה אשר לפני' והנה אף שהאדם

לרבי מרדכי שוואב זצ"ל והלה חיזקו בדברים מופלאים, ובתוך הדברים סיפר לו שפעם ישב עם הרב דסלר זצ"ל, והוא סיפר לו איזה טעות שהוא עצמו עשה בענייני שידוכים, והיה הולך ומספר את פרטי הטעות שעשה, וכשסיים דבריו אמר, אבל, גם הטעות גופא מן השמים היא, הוסיף ע"ז ר' מרדכי, הוכחה יש לי שמן השמים רצו שתעשה טעות זו ותקנה את הבית הזה ביוקר ולא את השני הזול והקרוב, וראה בעיניך, מתי נודעה לך טעותך - רק יום למחרת הקניה, מדוע לא נודע לך יום לפני כן, אלא, שמן השמים רצו שתעשה כך... (הגדש"פ הרב דסלר עמ' שמ"ט).

ט. וכבר אמר הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע, שלמה המלך היה חכם העולם (מלכים א' ה יא) ואעפ"כ הוא עצמו אמר (קהלת ב ט) 'אף חכמתי עמדה לי', וראשי תיבות של אף הוא אמונה פשוטה, כלומר שמה ש'עמד' לו היה האמונה פשוטה שהיא מעל כל החכמה שבעולם.

י. סיפר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, בעיר 'בריסק' היה דר אברך שנתעשר ברכשו את ה'יערות' הסמוכות לעיר, והצליח מאד בכריית העצים ומכירתם, ויהי האיש הלך וגדל עד שכל היערות המקיפות את העיר בריסק היו בבעלותו. ביום מן הימים פרצה שריפה ביערות ותוך שעות ספורות נהפכו כל יערותיו למאכולת אש, האברך נשאר 'נקי מנכסיו' בעירום ובחוסר כל. כל אימת שהיה עובר ליד היערות היה נאנח באמרו, אוי, יערות יערות, כמה ממון ודמים השקעתי בכם, וכל יגיעתי אך לריק הייתה. פעם אחת שמע ה'מרא דאתרא' הגה"ק ה'בית הלוי' זי"ע היאך שהוא נאנח מרות, אמר לו הרב, דע לך, אי אתה רשאי לומר כן, אלא עליך להאמין באמונה שלימה, כי לא מחמת שהשקעת כל כך הרבה ממון ביערות נעשית יורד, אלא מאחר ונגזר עליך להיפך ליורד על כן השקעת את ממונך ביערות.

יא. כבר אמר פעם 'מחותן' חשוב בגמר ה'שבע ברכות' של בנו החמשה עשר, אחר שכולם נישאו אחד אחד בעיתו ובזמנו והקימו בתים נאמנים לה' לשם ולתפארת, ויען ויאמר את כל בני העמדת תחת החופה ובכל זה לא עזרני הבורא במאומה... כל צאצאי האב הדרשן נשתוממו שמא אירע לאב איזה חולי בראשו - להוציא מפיו דיבורים כגון דא... שחק האב והסביר להם וכי הקב"ה עזר לי... הרי הוא עשה את הכל... אל תאמרו ח"ו שאני עשיתי והוא סייע ועזר לי, אלא את הכל בכל עשה הבורא בכבודו ובעצמו.

ביסוד זה ביארו שינוי הלשוניות בשליחות אליעזר לחרן, שבתחילה כתיב מה שאמר אברהם אבינו לאליעזר 'ה' אלוקי השמים וכו' הוא ישלח מלאכו לפניך' (כד ז), אמנם בהמשך הובא מה שסיפר אליעזר ללבן ולבתואל שאברהם אמר לו 'ה' אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך' (שם מ), אלא שאליעזר חשש שמא לא יצליח בשליחותו, אמר לו אברהם, הסר דאגה מלבך, כי יבוא מלאך מן השמים והוא יהלך לפניך לעשות הכל, ואתה תבוא אל המוכן, כלומר לא שאתה תעשה והקב"ה יעזור לך... אלא את הכל יעשה הבורא... רק בבואו לפני לבן ובתואל שלא היו 'היימישע' (מן היראים לדבר ה'), ואינם 'מבינים' ככגון דא, להם אמר אליעזר כלומר שאתה תעשה והקב"ה יעזורך...

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

ליצחק על בן מיהרו 'לרחוץ רגליהם' שידעו היטב שלא רגליהם - ולא השתדלותם עמדו להם, כי אם הקב"ה ברוב חסדו וטובו עשה הכל, ועל רחיצה זו אמרו במדרש 'פה רחיצת רגלי עבדי אבות יותר מתורתן של בנים'י. ומסיים שם, וממנו נקח מוסר השכל, גם בכל דרכי העבודה, שאלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא יכול להרים ידיו ורגליו, ולא תזוה דעתו עליו - דהכל ממנו ית"ש"י.

(רש"י), פי' שמאמינים בה' אבל חושבים הם שהשתדלותם בסחורה (רגליהם כנ"ל) סייעה שתבוא אליהם הפרנסה, ונכשלים ב'אבק' עבודה זרה, ולכן שלח אותם לרחוץ עצמם מעבודה זרה זו, שמעתה יכירו וידעו כי הכל בא להם משמים ממעל. ומהאי טעמא נמי הוצרך אליעזר ל'מים לרחוץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו', מכיוון שעסקו עתה בהשתדלות לזיווגו של יצחק, ואפשר שיבואו לחשוב שעל ידי השתדלותם נמצאה רבקה

יב. על פי זה מפרש ה'ערוגות הבושם' את הפסוק (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', שבא לומר שה'בטחון האמיתי' הוא שיבטח לגמרי בה', ולא יחשוב שהשתדלותו סייעה בדבר, אלא יאמין שכל פעולתו, חריצותו והשתדלותו תהוה והבל, והכל נעשה בדבר ה', והיינו ברוך הגבר אשר יבטח בה', ולא זו בלבד, אלא והיה ה' מבטחו - לאפוקי מהבוטח בה' אבל יהיה מבטחו גם בחריצות מפעלו.

כעין זה שמעתי לבאר בנוסח הברכה שאנו אומרים 'משען ומבטח לצדיקים', והיינו, כי שניים המה - משען, מבטח, כי יש מי שבוטח בה' אבל המשען שלו הוא על הפעולות וההשתדלות שהוא פועל ועושה וכל עת, עליהם הנו נשען, כאשר הוא סומך עצמו על ידיד שיעזור לו, ועל בעל הגמ"ח שיסדר לו די מעות אשר יחסר לו, ובאמת עלינו להתנהג באופן שגם המשען יהיה על הקב"ה.

ואולי זאת רמזו לנו חז"ל בנוסח המשנה (סוף סוטה) - כי בעקבתא דמשיחא נראה שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כלומר, שגם משענתנו תהיה על קוב"ה בכבודו ובעצמו ולא על איש ופעולותיו. בצחות ושנינות שמעתי מידיד נאמן וחכם שליט"א, לרמז בלשון המשנה 'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים' כי כדוגמת הרוצה להשען על הקיר הרי עליו להתקרב אל הקיר, כי איככה ישען עליו כשהוא מרוחק ממנו, כיו"ב, הרוצה להשען על ה', יתקרב אליו, ואז יוכל להשען עליו.

יג. כתב הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע (קובץ אגרות ח"ב סי' קל"ב) 'בכל פגע הריני מורגל להחזיק את האמונה, כי לא נעשה דבר בעולם במקרה, רק על פי השגחתו ית', והריני מתאמץ בתפילה להעביר את הגזירה, ולפיכך הריני מתייחס ב'קרירות' להשתדלות, כי על פי רוב אין ההשתדלות ברורה' - כלומר, ואילו התפילה וודאי שתועיל. וכבר אמרו, על הפסוק (תהילים קכח ב) 'יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך', שדווקא אמרו יגיע כפיך ולא יגיע ראשך, לומר לנו שכל השתדלותנו תהא רק 'בידים', אבל זכור נזכור ב'מח שבראש' שלא 'מעשי הידים' מפרנסים את האדם, אלא לשעבד את ה'ראש' לאבינו שבשמים באמונה וביטחון.

אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל 'רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו' משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה נצרך את 'ידי' נצרך הנני לפרנסתי כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשווקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסמך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמהה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי, (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית ה'פרנסה'), וכך 'העמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתישבה 'תמיהתו', שאת הראש נצרך הוא בכדי לחבש עליו את 'כובע הקש' הגדול להציל על הסחורה מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש' על מה היה משים את הכובע... מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו 'תם שאינו יודע לשאול', כי 'יגיע בראשו' לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר (מ. יא) 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידי', אם כן

ואמו לא ידעו כי מה' היא', מן הכתובים דכתיב (משלי י"ד) 'בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת'. ידועה התמיהה מה חידוש יש כאן בזה שמה' אשה לאיש, והרי אנו 'מאמינים בני מאמינים', שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ואין דבר קטן או גדול הנעשה שלא בהשגחה פרטית וברצונו ית', א"כ יש לתמוה איזו רבותא יש בענייני שידוכים וזיווגים יותר מבדברים אחרים.

אמנם הדברים יתבארו עפ"י הידוע בשם הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (הובא במעשה איש ח"א ריב), שאף שהקב"ה

ואם כך הוא פני הדברים בכל ענייני 'השתדלות' שאינם מועילים כלום, הרי על אחת כמה וכמה בענייני שידוכו של אדם שבהם ניכר ביותר גודל השגתו הפרטית, כי הוא המזווג זיווגים, והוא המניד מראשית אחרית, וכדלהלן.

בפרשתן (כ"ו), 'ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר'. איתא בגמ' (מו"ק יח:) 'אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש' י"ד מן התורה דכתיב 'ויאמרו מה' יצא הדבר', מן הנביאים דכתיב (שופטים י"ד) 'ואביו

'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידיו' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך 'שר האופים' שאמר (שם טז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנזכר), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ. יד. וממילא, אף כאשר 'משתדל' עבור שידוכי צאצאיו ידע שאינו עושה כן אלא רק מצד חובת השתדלות, אך לא יחשוב שבידו לקרב או לרחק איזה שידוך. וכן ידוע שהרה"ק מסאטמאר זי"ע נשאל פעם כמה גדר השתדלות עבור הזיווג, ענה הרה"ק, שפעם אחת בשבוע ידבר עם 'שדכן' אודות שידוך...

וכבר אמרו כי מחסדי הבורא שנתן להורים להתעסק בשידוכי בנם וביתם, והקב"ה נותן להם 'הרגשה' כאילו הם אלו שהסכימו או הורידו את השידוך - אף שבאמת כל מערכת השידוכים מתנהלת לה רק מן השמים, כי הבה נתבונן זה קרוב לעשרים שנה מגדלים האב ואם את בנם ובתם ביגיעה, עמל ויזע, משנות ילדותו הדירו שנתם בלילות, ומשגדל הוליכו אותו לבית תלמודו וכו' וכו' כידוע לכל 'צער גידול בנים' מהו... חשוב נא איך ייראה דבר, כשיגיע עת זודים וינשאו הבן או הבת לזיווג שיבוא מאליו מן השמים, מבלי שיהא ביד ההורים לחוות דעתם בענין... על כן חס הבורא על האב והאם ונותן להם 'שירגישו' כאילו יש להם גם 'חלק' בהחלטות הזיווג, אבל באמת אין זה אלא דמיון... המכיר בזה תשלחו נפשו בכל תקופת השידוכים, והיה זה שכרו.

הנה ה'שידוך' הראשון מששת ימי בראשית היה 'ויאמר ה' א' לא טוב היות האדם לבדו... ויפל ה' א' תרדמה על האדם וישן' (לעיל ב ה-כא), יש שרמזו כי פעמים רבות מתעקש אדם לומר רצוני דייקא בשידוך פלוני, או לאידך פעמים שיאמר שידוך זה הס מלהזכיר... לכן אמר הקב"ה לאדם אני אשיג לך 'זיווגך' ההגון לך, אפילו עליך תרדמה ובזה הזמן אציג לפניך זיווגך, ו'כזה ראה וקדש', וכדאמרי אינשי 'אל תעזור ואל תפריע'...

וכן פירש הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע את הנוסח 'העומד מצד בנו החתן' כי אין האב אלא עומד מצד, ואת הכל עושה הקב"ה בכבודו ובעצמו. ולא עוד שפעמים מעמידהו הקב"ה בצד שלא יפריע ב'חכמתו' ובחששותיו, אלא ככל אשר יגזור ה' כן יקום וכן יהיה (יסוד צדיק עמו' רפג).

בדרך זה ממש אמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לבאר הטעם שהמשיא את בנו או את בתו נקרא בשם 'מחותן', ולכאורה היה צריך לומר שהוא 'מחתן' ומהו מחותן... אלא כי אכן אין הוא המחיתן... אלא אבינו שבשמים הוא המחיתן, ואבי החתן והכלה אינו אלא 'מחותן'... (ער ווערט געפירט).

ביסוד הדברים פירשו עוד מה שמצינו בלשון חז"ל שה'חתן' נקרא בשם 'ארוס', וכבר תמה ה'תוס' יו"ט' (נדריים פ"י מג') שלפי דקדוק הלשון היה צריך לקרוא לו בשם 'מארס' ולא 'ארוס' מלשון ש'נפעל' ע"י אחרים, אלא רמז יש בדבר, שאכן, אין החתן מארס כלל... כי מן השמים ממציאים את הזיווג, והוא רק 'ארוס'...

ובזה ביארו דלכן 'ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני' (סוטה ב.), והיינו שבשעה שההורים עדיין לא התחילו לעשות מאומה לטובת הולד כבר הוכרזה ע"י בת קול בשמים 'בת פלוני לפלוני'. כי 'שלושה שותפים באדם, הקב"ה אביו ואמו' (קידושין ל:), ולכן קובע הקב"ה את הזיווג בטרם ייעשו אביו ואמו שותפים, ועדיין אין בידם לומר אף אנו 'שותפים' בעסק זה וברצוננו לחוות דעה בענייני... רצוננו בשידוך פלוני, שידוך פלוני אינו 'מתאים' לנו, וכביכול יעשה כרצוננו...

מנהל' עולמו והוא ה'מנהיג' לכל הברואים, מ"מ הרי פעמים שדרכי ההשגחה מכוסים ונסתרים, כי כך עלתה במחשבה לפניו, להסתיר פניו עד שיש מקום לטעות כאילו ח"ו יש לאל ידו של האדם לעשות כרצונו, אמנם 'מקום הניחו לנו מן השמים' בעסקי השידוכים להראותנו

בגלוי לעין כל השגחתו הפרטית^{טו}, כיצד הקב"ה מנהיג עולמו, מוליך ומביא את בריותיו הנה והנה^{טז}, מקרב ומרחק אנשים^{טז}, מצרף מקרים שונים וכל זה עבור שידוך אחד שיגמר בכי טוב, והכל יודוך והכל ישבחוך כי מה' אשה לאיש בלא הסתר פנים כלל^{יח}.

טו. כה אומרים בשם הרמ"ע בלשון נוסח שטר ה'תנאים' המגיד מראשית אחרית הוא יתן שם ושארית', שהנה 'ראשית' ו'שארית' אותיותיהן שוות, ורמז יש בדבר לכל אחד ואחד בתהלוכות חייו, הנה ב'ראשית' הזיווג אתה הראית לדעת כי הכל הוא מאתו ית', א"כ מכן תבין שגם ב'שארית' – בהמשך מסע החיים, כל הנעשה הוא רק ביד ה', ואין לך אלא לפקוח עיניים וראות כיצד הקב"ה מנהל את העולם גם בין הראשית עד האחרית...
טז. מעשה נפלא מספר הגה"ח רבי מרדכי וועבער שזכה בבחרותו לשמש בקודש אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שנים רבות נהג ר"מ למסור 'שיעור תורה' בביהמ"ד מסויים, לשם היה נוסע בכל יום באוטובוס בשעה קבועה, פעם אחת אירע, שחלפו על פניו שלשה אוטובוסים מלאים נוסעים, והוכרח להמתין ולעלות רק על האוטובוס הרביעי שהגיע לאחר זמן מה, והיה משתומם על מאורע זו שמעולם לא התרחש עמו, כי בדרך כלל אין הרבה אנשים נוסעים בשעות אלו.

ויהי כאשר עלה על האוטובוס התיישב אברך לצדו, והתחיל לדבר עמו על דא ועל הא, כיון שידע האברך שלצדו יושב ה'משמש' של הרה"ק מהר"א ביקש לשמוע ממנו כמה עובדות מהקודש פנימה, ר"מ הסכים, ופתח לו מאוצרותיו הגנוזים בזכרונותיו... בתוך הדברים סיפר, שבימי ה'מלחמה' היו הרשעים ממנים יהודים להיות אחראים על אחיהם בני ישראל, הללו נקראו בשם 'קאפו', רבים מהם היו אנשים קלי דעת שרצו למצוא חן בעיני הרשעים והיו מלשינים בכל עת על אחיהם היהודים שאינם מקיימים חוקיהם כדת, כמו כן היו נוגשים בעם לאמר כלו מעשיכם דבר יום ביומו, והיראים לדבר ה' היו סובלים מהם צרות רבות ורעות, הוסיף ר"מ ואמר, ששמע מפה קדשו של מהר"א זי"ע על איש פלוני שנתמנה להיות 'קאפו' ואעפ"כ עמד בנסיון גדול זה, ולא היה מוסר ומלשין על אחיו בית ישראל, אדרבה היה נחלץ לסייע להם בכל הזדמנות, והוסיף הרבי, שאף לו עצמו עזר וסייע כמה פעמים...

כעבור כמה ימים התקשר יהודי אל ר"מ, והודיע לו שלמחרת היום הנו עורך שמחת אירוסין לבתו, ומאד תגדל שמחתו אם מע"כ יאות להשתתף בשמחתו, ר"מ שלא הכיר את בעל השמחה התפלא מה לו ולשמחה זו, ומ"מ, הלך לשם כדי לשמח את בעלי השמחה. כאשר הגיע קיבלו אחד המחותנים בכבוד רב, וסיפר לו, בבואי לגמור את השידוך הלז, אמרו לי כמה מידידיי שראוי לי למשוך ידי הימנו, מפני שזקנו של הבחור המדובר היה 'קאפו' בימי המלחמה, ומן הסתם היה רודה באחיו ביד קשה ובאכזריות, ואיך תשתדך עם צאצאיו, ואכן מחמת לשון הרע זו נמנעתי ולא התקרבותי לשידוך כזה, והנה, לפני כמה ימים אינה ה' לידי שאשב לאחוריים באוטובוס בשעה פלונית, ונכנסו באוזניי סיפורי מעשיות שספרתם על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, גם שמעתי שהרה"ק העיד על 'קאפו' פלוני שהיה עוזר ומסייע לבני ישראל בעת דוחקם, מיד כשמעתי את דבריכם חזרתי אל ה'שדכן', ובתוך כמה שעות החלו העניינים לזוז, עד שבא הדבר לידי גמר.

באותה שעה הבין ר"מ, כמה גלגל הקב"ה, שעברו באותו יום כמה אוטובוסים ולא יהא לו מקום לשבת, והכל בכדי שיספר עדות זו על הרה"ק מבעלזא במקום פלוני, למען תגיע שמועה זו לאזניו של יהודי זה ועי"ז יגמר השידוך ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

ומכאן למדנו עומק נוסף בלישנא דקרא 'כי מה' יצא הדבר' – שמלבד עצם ה'שידוך', הרי גם מה' יצאו אלו דיבורים ייאמרו להביא את הזיווג לידי גמר.

יז. וכך פירשו בלשון הכתוב (משלי יח כב) 'מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', שהקב"ה מכניס בו בעל כרחו 'רצון' לאותו זיווג שנקבע לו מן השמים. ועל דרך זה פירש הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע במה שאמרו (מכות י.) 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', שגם הדרך שאדם רוצה לילך – ה'רצונות' שיש לו בעניני השידוכים, אף זה בכלל ה'מוליכין אותו', שהקב"ה מוליך את האדם כפי הנגזר עליו על ידי שמכניס בו רצון...

יח. מעשה בעשיר שחשקה נפשו בבחור תלמיד חכם מופלג עבור בתו, והלך אל הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בבקשה שיראהו מיהו הבחור המופלג ביותר בישיבתו הרמה כי ברצונו לקחתו כחתן לבתו, השיב לו החת"ס, בסוף הזמן

זי"ע (ליקוטי יהודה בפרשתן) בשם הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע כי בענייני השידוכין עלינו לדעת שהכל יתנהל כפי הנאמר מה' יצא הדבר, ולא רק עסקי השידוכין נקבעים ממרומים כרצונו יתברך, אלא גם הזמן והעת בו יבוא השידוך למעשה ויגמר בכי טוב אף הוא תלוי רק ביד הקב"ה, ואין יכולת ביד אנוש למהרו אפילו ברגעא חדא או לאחר, ובהתקרב הזמן שיועד מן שמיא ל'גמר השידוך' (והוכרח להגמר באותו היום, הואיל והתפלל 'הקרה נא לפני היום', והרי כבר היה 'לעת ערב' כדכתיב בפסוק יא) מתנהל הכל במהירות ובחפזון כ'קפיצת הדרך', ריצת העבד, מהירות רבקה וכדו' - בכדי שיגמר הדבר בכי טוב בעתו ובזמנו ללא עיכוב רגע אחד²². על כן, בהגיע אדם לפרק 'האיש מקדש' ועליו לשדך את בנו ובתו שכבר באו אל פרקם, לא יתבלבל ולא יאמר 'אני אנה אני בא', איני יודע מה לעשות

ובזה יובן את המובא בספר 'מעתיקי השמועה' שהגרי"ז מבריסק זצ"ל ביאר, שבכל שאר עסקי העולם מחויב האדם לעשות השתדלות הטבעית, הן בענייני הפרנסה ש'בזעת אפך תאכל לחם', והן לגבי בריאות הגוף שצריך לגשת אל הרופא וכל כיוצא בזה, אכן לגבי שידוכים אין מקום להשתדלות בלל"ט, ואין צורך להתרוצץ משדכן פלוני למשנהו ולחזור אחר אבדתו, כי מה' אשה לאיש²³, ואין לו לאדם אלא לישא עינו למרום בתפילה ובתחנונים מלפני הקב"ה שהוא 'השדכן האמיתי' המזווג זיווגים²⁴ ואין עוד מלבדו²⁵.

וירץ, ותמהר, ותריץ - לא יאחר הזיווג ולא יקדם אפילו ברגע אחד

בפרשתן (כד יז ב-), 'וירץ העבד לקראתה... ותמהר... ותריץ עוד', היה אומר הרה"ק ה'בית ישראל'

הנני מעביר את כל הבחורים בכור הבחינה, אז אדע בבירור בטיב כל אחד ואחד, שוב נא עתה לביתך, ולאחר שיגיע עת המבחן אשלח אליך את הבחור המיועד. בסוף הזמן בחר החת"ס את הבחור המהולל ברוב התשבחות, נתן בידו כתב צרור וחתום - בו כתב אל הגביר 'מוכ"ז הוא הנבחר להיות חתנך לוקח בתך', וביקש ממנו שבדרכו הביתה יאריך דרכו למקום מגורי הגביר ויתן לו את האיגרת. הבחור שלא ידע איגרת זו מה טיבה וגם קצרה נפשו בדרך, לכן פנה אל אחד מחבריו אשר דר בסמיכות למגורי הגביר, וביקש ממנו שימסור מכתב זה אל הגביר, והלה הסכים, בבואו אל עירו סר תחילה לבית הגביר ומסר לו את האיגרת, פתח הגביר וראה שהבחור העומד לפניו הוא המיועד לו, ומיד שלח לדבר בו נכבדות ונגמר השידוך בכי טוב. והתברר בחוש דרכי ההשגחה העליונה לסבב כל הסיבות עד שיצא לאור רצונו ית'.

יט. וכלשון הגר"א מווילנא זי"ע (הובא ב'היל אור' פר' פקודי) 'שוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג שהכל הוא מאת ה'". כ. הנה איתא במדרש (בר"י סח ב), 'בשעה שהלך יעקב חרנה במצוות אביו לישא לו אשה, ובא אליפז בן עשו הרשע ולקח את כל אשר לו, אז אמר יעקב 'שיר למעלות אשא עיני אל ההורים מאין יבוא עזרי'. מכאן למדו סגולה בדוקה למצוא הזיווג בנקל, לומר קודם עקירת רגליו בתפילת העמידה פרק 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים' (הובא בבני יששכר בפרשת ויצא, ומקורו בספר עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו).

ואולי י"ל, שסגולת פרק זה עפ"י המבואר בספרים שכשאדם מכיר שבכוחות עצמו 'חסר ישע' הוא - מאין יבוא עזרו, ורק 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ' אז קרובה ישועתו לבוא. ולכן מצאנו ג"כ שמזמור זה מסוגל לא רק לזיווג אלא לעוד כמה ישועות גדולות.

הנה, כתב ה'כף החיים' (סי' תכו סק"י) 'סגולה' למציאת הזיווג 'שלא יאבדו לומר ברכת הלבנה בכוונה ובציבור'. ויש שנתנו רמז בדבר, כי 'לבנה' ר"ת ב'תולה נ'שאת ל'יום ה'רביעי (לשון המשנה ריש מסכת כתובות).

כא. המשיך הרב מבריסק לומר, שמא תאמרו אם כן למה אף אני פונה לשדכנים ועושה השתדלות לצורך שידוכי בניי, באמת אין בזה צורך ותועלת אלא כדי להרגיע את ה'נערווען' (עצבים)...

כב. אכן כל זאת ייאמר כל אחד כלפי עצמו, כשהוא צריך לזיווג עבורו או עבור אחד מצאצאיו, אמנם חוב קדוש ומצוה רבה להיות לעזר ולאחיסמך ולהתעסק בחיפוש שידוכים בעבור אחרים, ואל יאמר לגביהם שמה' אשה לאיש ואין צורך בהשתדלות...

וכבר מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים טו ח) 'כי פתוח תפתח את ידך לו והבעט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו, ופירש רש"י 'לו זו אשה', והרי שציוותה התורה בפירוש כחלק ממצוות הצדקה לתת לשני די מחסורו אשר יחסר לו ולחפש בעבורו 'שידוך'... ואי אפשר להשיג ערך מצווה רבתי זו, ועד כמה הצלת נפשות יש בדבר, והיה אומר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בשם אביו הרה"ק מהרי"ד זי"ע שהרי זה סגולה לבנים הגונים.

לא בכשרונות המופלגים של החתן או של הכלה, גם לא בחריצות השדכן וכיוצא בזה, אין ביד האדם עצמו ולא ביד אחרים לא לרחק ולא לקרב השידוך, אלא הכל תלוי במאמרו וברצונו של הקב"ה שהוא 'מושיב יחידים ביתה' (תהילים סח ז), וכפי אשר נקבע עוד בטרם יצירת הולד כי בת פלוני תהא לפלוני^{כה}.

וזכר נשתברו קולמוסים רבים לחזק לבבות נשברים ולרומם רוחם של הממתנינים לזיווגם או לזיווג

ולאן לפנות, אין לו אלא להחזיק באביו שבשמים ובאמונתו יחיה^{כז}, כי בהגיע הרגע הנכון 'יעלו שמים ירדו תהומות' והשידוך יגמר ויתקשר בקשר של קיימא.

איתא בגמ' (פוסה ב.) 'ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני ומבואר להדיא בדברי הגמ', כי אין מציאת הזיווג תלוי בשום סיבה בעולם, לא בחשיבות המשפחה ולא בממון ואף

כג. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה אומר 'ווען ס'קומט די ריכטיגע מינוט, געדויערט עס ווייניגער פון א מינוט' (בהגיע הרגע המיוחל נגמר הדבר בפחות מרגע).

כד. מעשה בבחור מבוגר מאד שנתקשה בפרשת השידוכים, נכנס הבחור אל רבו ושאל, רבי קדוש, עד מתי... עד מתי... מקבל אנוכי גזירת שמים באהבה, אבל בתנאי שהרבי יגלה את הקץ - מתי אזכה לבוא בברית האירוסין... אמר לו הרבי הנה בפרשתן נתבארו בארוכה הניסים שאירעו במציאת זיווגו של יצחק, מיד בצאת אליעזר לדרכו פדנה ארם - 'קפצה לו הארץ', בהגיעו לשם - 'טרם כילה לדבר והנה רבקה יוצאת' (כד טו), והנה מיד התאמת לו הסימן - 'והאיש משתהה לה...', לאחר מכן מת בתואל שרצה להמית את אליעזר בסם המוות ששם במאכלו ובא מלאך והחליף קערותיהם (מדרש אגדה). לא כן היה בהגיע תור כלולות יעקב אבינו, כי לא די שלא אירעו לו ניסים, אלא בכל אשר פנה נתקל במכשולים ומהמורות, אך 'ויצא יעקב מבאר שבע' - קפץ עליו רוגזו של אליפז שרצה להרגו, וכפדיון נפש בזו את כל אשר לו, לאחר מכן העבידו לבן שבע שנים, ורק לאחר כל זה זכה לבנות את ביתו ולהקים שנים עשר שבטי י-ה עדות לישראל, והרואה יתמה 'מה נשתנה' זה מזה.

וביאור הדבר (אף שאין לנו כלל השגה באבות הקדושים ובהליכותיהם, אלא שניתן לנו רשות ללמוד את הנוגע לנו כפשוטן של דברים), כי בשלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו לא ידע היאך תהא דרכו, ולכן מיד נשא את כפיו - 'ה' אלוקי אדוני אברהם, הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם' (כד יב), ולאחמ"כ 'ניצב על עין המים' ואמר להקב"ה - אני את השתדלותי עשיתי בהגיעי עד הנה, מכאן ואילך אין לי על מי להישען אלא עליך אלוקי אדוני אברהם, ועשה סימן שיראהו ה' את הנערה הראויה לבן אדוניו, ואכן, לכך זכה לכל הניסים הללו, מאחר שהרגיש עצמו 'תלוי' ביד ה'. משא"כ גבי יעקב הרי בצאתו מבית אביו לא הלך 'לחפש' את זיווגו, כי ידע שהוא הולך לקחת את רחל, כפי ש'היו הכל אומרים - הגדולה לגדול והקטנה לקטן' (ב"ב כגג.), ואף ממון הרבה לקח עמו, נמצא שהכל היה אצלו עם 'חשבון' וסדר שכך וכך צריך להיות - אמר לו כביכול, 'אין העולם מתנהל אלא על פי ה'', ולא לפי חשבונות הברואים, על כן הוצרך לעבור כל כך הרבה מכשולות ומהמורות בדרכו (וסוף דבר היה שנישא הן לגדולה והן לקטנה, ולא עוד אלא שלא קדמה לרחל). לשמע דיבורים הללו מיהר הבחור נשא רגליו וברח כל עוד נפשו באפו, כי הבין שאדרבה אין כל טובה עבורו לדעת מתי יהיה האות הזה...

אגב אורחא, מכאן נלמד להוציא מהלב מחשבת טעות, שאם ה'שידוך' נתקל בקשיים מרובים סימן שאין זה שידוך הגון, ומי יודע מה יצא ממנו... כי עיננו הרואות כמה מהמורות עמדו בפני יעקב אבינו בבואו להקים ביתו, וסופו של דבר, יצאו ממנו י"ב שבטי קה, וממנו כל בית ישראל...

כה. כתיב בריש פר' ויצא (כח יב) 'והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', וביארו צדיקים עפ"י דברי המדרש (ב"ר סח ד) 'מטרונא אחת שאלה את רבי יוסי בר חלפתא, לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו, אמר לה לששה. אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו, אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני... אמר רבי ברכיה כלשון הזה השיבה רבי יוסי, הקב"ה יושב ועושה סולמות, משפיל לזה ומרים לזה, ומוריד לזה ומעלה לזה, הדא הוא דכתיב (תהלים עה ח) כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים'. וביארו, כי אין כאן מחלוקת, ולא בא רבי ברכיה אלא להשלים את דבריו של רבי יוסי - שהקב"ה יושב ומזווג זיווגים, שפעמים הרבה יש מי שמחשיב עצמו יותר מידי ולא נאה לו להשתדך עם פלוני הנחשב כפחות ממנו, והרי שידוך זה הוא הזיווג שהוכרז למעלה 'בת פלוני לפלוני', מה עושה הקב"ה - פעמים יגביה הבורא את הנמוך ופעמים ישפיל

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

יג

את הגבוה, וזהו אומרם הקב"ה עושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה. לכן, לעת כזאת כשהלך יעקב אבינו לתור אחר זיווגו הראהו הקב"ה בחזיון הלילה 'והנה סולם מוצב ארצה' שהשידוכים הרי הם כסולם כמו שנתבאר. יש שהמליצו שלכן מברכים בעת התקשרות שידוכין 'שיהא הזיווג עולה יפה', היינו שלא יצטרכו להשפיל הגבוה, אלא הקב"ה יגביה את מי שפחות בחשיבותו מביניהם.

אמור מעתה, ללמד בינה לאותם אנשים אשר בבואם לארס את צאצאיהם, יחשבו חשבונות רבים האם המדובר או המדוברת יש בו די והותר 'חשיבות' עבורם, אם מפאת הממון ואם מפאת הייחוס, ולרגע שוכחים המה ש'מה' אשה לאיש', וזה השידוך אשר נגזר משמים כבר ארבעים יום קודם יצירת הוולד, כשיצתה הבת קול ואמרה 'בת פלוני לפלוני' הוא אשר יקום ויהיה. וכמה ישנם אנשים ההורסים לעצמם את חייהם במו ידיהם על ידי חשבונות הללו - ואף שבוודאי על האדם לבדוק אם השידוך 'תואם' את מצבו וכיו"ב, אמנם דברינו בכאן הוא על אותם המשימים רק את זאת על כובד המשקל, וידחו בשאט נפש... ואינם שמים על לבם שאר ענינים נחוצים כמידות, ירא"ש וכו'.

סיפר הרה"ק הפני מנחם ז"ע, על יהודי אחד פשוט מהעיר ווארשא, שהיה מרבה לפקוד את מעונו של אביו הרה"ק האמרי אמת' ז"ע ומפציר בו שיברכו ויבטיחו בעשירות וריבוי נכסים, והרבי לא ברכו, אך הלה לא הרפה עד שהרבי נעתר לבקשותיו ובירכו בעשירות.

ואכן נתקיימה ברכת הרבי ועלתה קרנו של היהודי בעשירות גדולה עד שנהפך להיות אחד מעשירי העיר ווארשא, והנה, בן יחיד היה לו 'לעשיר' אשר החל להתקרב לגיל בן י"ח לחופה, באחד הימים אירע אסון נורא, הבן נקלע לתאונה נוראה (עקסידענ"ט) ונעשה בעל מום נורא ברגליו. מכיוון שכן הוכרח לקחת שידוך בת טובים את בתו של החייט העני והדלפון של ווארשא, אשר הסכים לתת לו את בתו, לאחר שהתחייב לשלם את כל הוצאות הנישואין ודמי נדוניה כהוגן.

בצר לו נכנס היהודי אל האמרי אמת' בבכי תמרורים, על מצבו של בנו ועל השידוך שאינו הגון שנקרה לידי בהכרח ממש. אמר לו הרבי, הנה ארבעים יום קודם יצירת הוולד הוכרז כי זהו זיווגו של בנך, על כן, לא ברכתך בעשירות כי ידעתי שכשתהיה מעשירי העיר לא תסכים לזווג את בנך היחיד אלא לבת גדולים או לבת עשירים ובעלי ממון, אך משהתעשרת סיבב הקב"ה שיהפוך בנך לבעל מום, וכך יסכים לישא את בתו של החייט, כפי שנגזר עליו מקדמת דנא. והדברים נוראים ומבהילים.

בענין אלו ה'סולמות' מצינו בספר 'חסידים' (סימן רטז), אם ראית רשע עשיר, המצליח בנכסיו, ועקב עשרו הוא משיא את בניו עם אנשים חשובים וגדולים. אל תתמה, אלא דע לך שכל סיבת ומטרת עשרו שנתן לו הקב"ה, הוא רק בכדי שיקחו אנשים גדולים וצדיקים את צאצאיו להינשא עמו, שאילמלא עושרו לא היו מתחתנים עמו עקב רשעותו. ומדוע זוכה אותו רשע הן לעשירות הן שגדולים מתחתנים בו. דבר זה בא לו, או מזכות אבותיו העומדת לו. או משום שהיו מביישים אותו ומבזים אותו קודם לכן, וזכות אותו ביזיון אשר ספג היא שעמדה לו לזכות לעושר ולחתנין רבנן (נלמד מכאן. א. כי אף הרשע יזכה לכל הטובות אם ישתוק למחרפיו, ק"ו למי שאינו רשע אם אך ישתוק - מה טוב חלקו וחבלו. ב. ראה כמה מסובב הקב"ה בעולמו כדי שיעזב לכל איש זיווגו ההגון לו).

אגב אורחא, בישיבתנו ב'מלוה מלכה' בעי"ת אשדוד במוצש"ק וירא שנה זו, נסובה השיחה במעלת קבלת הבזיונות בשתיקה שלא להשיב למחרפיו דבר, וגדולת העת לפעול ישועות גדולות.

באותו מעמד נענה האברך הרה"ג אביגדור וועבער (השמות נכתבו בהוראת בעלי המעשה, לקדש שם שמים) מעשה שהיה בין תלמידיו, שהיה לו תלמיד בשם ח. בן הרב ע. פאנפאדער ולו אח שכבר מלאו לו שנת ל"ד ועדיין לא בא בקשרי אירוסין, והנה בין תלמידיו יש בחור שמפעם לפעם פוגעים בו (מחמת שהוא 'מנהל' וחברה'מן גדול), בחודש אב העבר פגע בו מאן דהו נוראות, והבחור אחי הממתין לזיווגו התחנן בפניו שישתוק ולא ישיב מאומה למביישו, ואכן שתק, ועל אתר בירכו - בתוך ארבעים יום אחיך ימצא את זיווגו, וכן הוה, ביום הארבעים נגמר הדבר בכי טוב למזל טוב...

ונחזור לענין, הרה"ק רבי מנחם מנדל מווישווא ז"ע אמר בדרך צחות לבאר מדוע מברכים בשמחת נישואין ברכת 'שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם'. כי יסוד ושורש כל הקשיים אשר יש ב'שידוכים' או בשלום בית שאחד מחשיב את עצמו יותר מחברו לאמר, הנני מיוחס יותר מהשני, על כן אנו מברכים את החתן והכלה שישמחם הקב"ה 'כשמחך יצירך בגן עדן מקדם' כמו אדם וחוה ששהו בגן עדן ולא היה להם כל הבדל ביחוס, כך גם הם ישמחו בנעימים ללא התנשאות מצד הייחוס.

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

נלמד לענין השידוכים כי הזיווג שהוכרו מן השמים יעלה ויבוא ויצא לפועל בזמן שגור הבורא ובאופן שגור הבורא, אם בן, 'דאנה מנין'י. כללו של דבר, הקב"ה לבדו הוא עשה ועושה והוא מסבב כל הסיבות, והרבה דרכים למקום להביא לגמר השידוך כפי אשר עלה בדעתו, ושום מכשול ומניעה לא יוכל לעכב בדבריה.

על כן, כל איש משכיל יבין שלא לכעוס ולא להתרעם על פלוני שנראה לו שהוא הוא המקלקל את השידוכים בביתו, ולא יסמוך על אלמוני שהוא הוא

של הבן והבת, ובאמת יש להם להשיב נפשם בדברי הכתוב בפרשתן (כד נ) 'ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב', וכתב הרשב"ם, וז"ל, לא נוכל דבר אליך - 'לא הסתירה ולא הבניין תלוי ברצוננו, כי על כרחנו (יקרה הדבר בין אם אנו) רוצים או לא רוצים'י, כי הקב"ה עשה זאת - שהיכולת בידו, עכ"ל.

ומבאן, נלמד לכל ענינינו ש'רצון אבינו שבשמים' הוא אשר יקום ויהיה, וכפרט הנלמד מן הכלל

בדרך אחרת ביארו בברכה זו, כי מעשים בכל יום שההורים יחשבו לעצמם, הייתי יכול להשיג שידוך נאה ומכובד יותר, חשוב יותר וכו' וכו' לזה אומרים 'שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם', וכמו שאז לא היה בידו לבחור לעצמו כי אם את חוה, ולא היה שייך אצלו לקחת שידוך אחר המתאים וכיו"ב. וכזאת ייאמר לדידן, אחר גמר השידוך ידעו שזה היחיד המתאים ביותר והראוי ביותר לרום מע"כ (אמרי אמת ליקוטים - נשואין. ועוד ספרים). כו. סיפר הגר"א מווילנא, שבאחת ממסעות הגלות' שערך התאכסן בבית בעל הבית אחד אשר ארחו בכבוד גדול, וראה שם איך ש'בעל הבית' מכבד את בני ביתו באופן מופלא מאד, בהגיע זמנו של הגר"א להמשיך במסעו, ונפרד לשלום מ'בעל האכסניא' נשאל הגר"א, האם מצאה הנהגתי חן בעיני רבינו, נענה הגר"א' כי הוא ממש מלא התפעלות למראה הנהגה חשובה כזו, ענה היהודי אל יתפעל כ"כ, כי כל זה הוא רק משום מעשה שהיה. וזה דבר המעשה - עילוי גדול הייתי בימי עלומי ושמי הטוב הלך לפני למרחקים, מיד בהכנסי לעול תורה ומצוות בהיותי בן י"ג שנה ויום אחד נלקחתי להיות לחתן לבת אחד מעשירי עיירה פלונית, חותני התחייב על 'נדן' (נדוניא) גדול מאד, מחמת היותי כה צעיר לימים הוקבע זמן הנישואין לכשאהיה בן כ', והוסכם עם חותני שלא יסלק כעת עתה את כל הנדן, אלא בשבע השנים הבאות ישלם עבורי ל'חברותא' שאוכל להוסיף ולהתעלות בתורה ויראה, ובזמן הנישואין יסלק את השאר. ואכן עמד בדבריו ב'שבע השנים הטובות' ושילם לחברותא כאשר אמר, אך כאשר קרב ובא זמן החתונה ירד חותני מנכסיו ונעשה עני מרוד, מכיוון שכן, החליט אבי לבטל את קשרי השידוכין, על אף שאני לא נתתי את הסכמתי לכך, ביודעי את חובת 'הכרת הטוב' שיש עלי על כל השנים ששילם עבורי ל'מלמד'. לא ארכו הימים ושוב באתי בברית האירוסין ונישואין עם בת עשיר אחר. אך לדאבון לב נתגלה בי מום כלשהו כעבור זמן קצר, הלכנו לדרוש ברופאים ולאחר בדיקתם אמרו שאין רפואה למכתי, משכך, עמד העשיר שאגרש את בתו, וכך נשארתי חסר כל, כשדבוקים עלי שני כינויים - עזיבת שידוך וגרוש, ברוב יגוני פניתי לדור ב'הקדש' (בית ההקדש היה מיועד לחסרי בית...) שם ישבתי גם בכיתי, עד שניגש אלי יהודי אחד ושאלני לסיבת בכיי המר, גיליתי בפניו את כל מסכת חיי ואת המום שמצאו בגופי, נענה היהודי ואמר לי, הנה מכיר אני נערה אשר גם לה יש מום הדומה לשלך, אולי תשתדכו ביניכם וכן הוה.

לאחר החופה משנכנסתי לחדר הייחוד סיפרה לי הכלה כי גם היא לא נולדה עם מום זה, אלא הוא נתגלה אצלה זה לאחרונה, אחר שנתארסה לפני כמה שנים עם עילוי גדול, ונתבטל השידוך מפני חוסר ממון, ומרוב צער ויגון נולד אצלה המום, מיד הבנתי שזו היא ארוסתי משכבר הימים, וכל סבלה בקבלת המום היה אך ורק בכדי שיסכימו הכל שנינשא שנינו, עתה אמור נא לי רבי, האם לאחר שהיא סובלת בגיני עד עצם היום הזה אין זה מן החיוב שאכבדנה בכל לבי נפשי ומאודי. סיים הגר"א ואמר, כדאי היה לסבול את כל נדודי הדרכים, בכדי לשמוע מעשה זה המלמד לאנוש בינה, עד כמה הקב"ה מנהיג את עולמו בחשבון בהשגחה הפרטית על כל נברא ונברא, בכל פרטיו וענייניו, ואי אפשר לו לאדם להתחכם נגד גזירת הבורא יתברך, כמו אלו שעזבו את השידוך, ולבסוף נישאו זה לזה, אלא שהמתחכם מסוכן הוא לקבל מום כדי להעמידו על מקומו הראוי לו.

כז. פעם שאל פלוני את הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע אודות שידוך המוצע לבנו האם זהו השידוך משמים. השיבו בפשטות, נחיה ונראה, אם יצא מן הכח אל הפועל הרי לנו סימן כי אכן הוא מן השמים, ואם לאו אות היא כי אין זה השידוך משמים.

עוד המשיל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע את עניני שידוכין לאדם שבא קודם סוכות לקנות אצל ה'סוחר' אתרוג בקופסא סגורה (פעמים מחמת הלכות שמיטה, או סיבות אחרות, אינו נותן לבדוק האתרוג בחנות, אלא הכל שווים במחיר שלהם, יקח הקונה קופסא סגורה ובבית יגלה מה נפל בחלקו), ומשתהה בספקות אל מול הררי הקופסאות, עד שבורר לו קופסא פלונית - (ואל תשיבני מדוע נוהגים כך, אבל כך מנהגו של עולם), בדיוק כך הם פני הדברים כשמגיעים הצאצאים לפרקם ומחפשים עבורם שידוך, כל הבירורים וההשתדלויות אינם אלא כבחירת קופסה סגורה, נדמה לו לאדם שבכוחו לבחור אולם בסופו של דבר כל אחד מקבל את השידוך המיועד לו משמים, ועם הזמן ילמד ויראה מה טיב השידוך שנתנו לו מן השמים, פעמים שיגלה הפתעות (surprises) לטובה, ופעמים ל... והכל כמו שיועד עבורו מן שמיא.

כח. יש שאמרו שלכך קוראים להתקשרות השידוכין בשם 'ווארט', שפירושו בשפת ה'אידיש' - דיבור, לרמז 'שהכל נהיה בדברו', כל שידוך שנגמר נעשה אך ורק במאמרו יתברך, וכדכתיב מה' יצא הדבר. והמשכיל יבין שלא 'לדאוג' בענייני שידוכין, כי ממילא מתנהל הכל על פי מאמר ה', וכשיבוא הרגע הראוי והנכון, יסבב 'מסבב הסיבות' שיבוא הדבר אל סיומו.

הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע סיפר פעם לאחותו הצדקנית אשת חבר להגה"ק מסטייפעלע זצוק"ל, היום היה אצלי יהודי שבא לברר אודות בחור (לעניין שידוכים), והנה כששאלני על 'יראת שמים', עניתיו 'ס'קען זיין בעסער' (יש לו במה לשנות דרכיו ולהתעלות יותר ממצבו העכשווי), כמו כן כששאלני על 'התמדתו ואהבת התורה שבקרבו', עניתיו 'ס'קען זיין בעסער'. כך עניתני על כל שאלותיו וספיקותיו, ורציתי בזה לרמז לו - אין הבחור ראוי לך. על כל דבר נענה האיש ואמר, מבין אני שאין בו כל חסרון שהרי אין 'מושלמים' בעולם הזה, ומכיוון שהרבי אינו אומר אלא שיש לו מקום להיטיב דרכיו משמע שהוא עומד על דרך טוב... וה'חסרון' היחיד שיש לו שעדיין יש לו מקום להתעלות, הרי זה ה'חתן' המתאים לי, ועוד באותו היום נגמר השידוך בכי טוב. ובכן, אמר החזו"א, הבט נא וראה, האיך שהקב"ה מנהיג את עולמו, הרי יהודי זה 'בר דעת' הוא, ואף אני אמרתי לו דברים (כמעט) מפורשים 'יש לבחור הרבה מה לשנות ולהיטיב את מעשיו', והאיך נהיה כדבר הזה, שהבין מדברי שאין כל חסרון בבחור, אלא, בהגיע העת והזמן לזווג את בת פלוני לפלוני, נהפך כל העקוב למישור, ו'תקפוץ' הארץ ואף השמים אם יצטרכו לזה, ה'חכם' יהפוך לסכל והשומע לחרש, והשידוך יגמר... 'כי מה' אשה לאיש'.

כה אמר הרה"ק הסבא משפאלע זי"ע (איש הפלא עמוד ססד, הובא בתפאל"מ בפרשתו), וז"ל, לכל אדם יש מעלות ויש חסרונות וכאשר נגזר על האדם שידוך משמים אז יורד א לוקשען ברעה"ט, היינו קרש רחב מן השמים ומכסה את כל החסרונות און עס בלייבט גוליע (כל כולו בשפת רוסיא) מעלות, אבל כשהשידוך שהציעו לו עכשיו אינו מה שנגזר עבורו מן השמים מ' יום קודם יצירת הולד, אזי יורד א לוקשען ברעה"ט מן השמים ומכסה את כל המעלות און ס'בלייבט גוליע חסרונות.

כיו"ב אמר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שבבוא העת לגמור השידוך מוליך הקב"ה את ההורים כ'בלינדע פערד' (סוסים עוורים) שלא יראו כל חסרון במדובר ובכך יתנו את הסכמתם ויצא השידוך לפועל.

פעם קבל איזה 'מחותן' בפניו (של הפני מנחם) כי זה לאחרונה לקח 'חתן' לבנו והכל 'מכרו' לו כי החתן הנו ממש 'רבי עקיבא אייגער', ועתה משנגמר השידוך נתברר לו שלא מיניה ולא מקצתיה - לא רעק"א שבדור הקודם, ולא בדור הזה, לא תלמיד חכם ולא בן תלמיד חכם, כי אם כמעט עם הארץ גמור... (תחת מה שאמרו לו כי הוא 'נדע ביהודה' נתברר שהוא 'נדע בגויים').

נענה הרה"ק ואמר, הנה בבוא העת והזמן לגמור השידוך עם 'בת פלוני לפלוני' שהוכרזו ארבעים יום קודם יצירת הוולד. נוטל הקב"ה את ה'שכל' מהורי המדובר, שלא יזיקו ולא יפריעו את הדבר מלבוא לידי גמר, ורק לכן הצליחו לפתותך בקל ש'חתן דנן' הנו רעק"א בכבודו ובעצמו... אמנם כעת משנגמר השידוך החזירו לך את השכל במתנת חנים מן השמים, וכי על זה דווה לבך, האם היה עדיפא לך להישאר מבלי שכלך... ימלא פיך תהילתו על שחזר אליך שכלך בשלימותו.

פעם שאלו את הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע, מהו זה שאומרים שהשידוך בידי שמים, והרי יש לי שונאים, והם עומדים ומקלקלים לי את השידוכים, ענה הרה"ק, אכן, הכל מן השמים, אלא אם השידוך באשערט (הגון וראוי) ישלחו מן השמים את המחוטנים אל האוהבים, והם יאמרו עליך כל הטוב, ואם לאו יגיעו אל השונאים והם יורידו את השידוך.

באר הפרשה - פרשת חיי שרה

וכמו שאמר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, (פני מנחם פרשת במדבר תשנ"ה סעודה ג) שהנה מבואר בגמרא (מו"ק יח): 'מותר לארס אשה בחולו של מועד, שמא יקדמו אחר, והלא הדברים קל וחומר, ומה אם יש ביד אדם להקדים וליטול את של רעהו ברחמים, כ"ש שיש ביד האדם למהר ברחמים למצוא מהרה את זיווגו שלו שהכריזו עבורו קודם יצירת הולד'.

זכה ביאר הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (בראשית ד"ה על כן) בלישנא דקרא (ב כד) 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, שהנה מדרכו של עולם - בגשתם להחליט 'החלטות' בעניינים חשובים וביותר בפרשת השידוכים הרי הם 'מלאים ספקות כרימון, גם יש להם 'רצונות' ודמיונות מהארץ ועד לשמים, יש האומרים ל'שדכן', אה, כזאת וכזאת הנך מציע לנו...

המסייע לשידוכים בביתו, אף שבוודאי על ה'שדכן' להשקיע כל כוחו לעזור ולסייע לבני ישראל במציאת זיווגם ההגון להם^ט, אבל האדם בעצמו ידע כי אין השדכן אלא שליחו של בורא כל עולם - אליו יפנה כשקשה לו, ולו יודה כשטוב לו.

למבעי רחמי - קירוב הזיווג ע"י התפילה

זאת עשו וחיו, הרבו בתפילה ובתחנונים לפני אבינו שבשמים, וכמו שכתב הרשב"ם (פסחים קיח. ד"ה כקריעת) לבאר הטעם שדימו חז"ל לקריעת ים סוף ל - 'ונפקא מיניה למבעי רחמי', כלומר שבאו חז"ל הק' ללמדנו 'סדר מציאת הזיווג' והוא על ידי בקשת רחמים מ'השדכן' בכבודו ובעצמו הלוא הוא הקב"ה כי ממנו אשה לאיש. וגדולה היא התפילה לסלק כל העיכובים והקטרונים, ולהביא למציאת השידוך אפילו קודם זמנו.

כט. וכך איתא בשם צדיקים, כי כמו ש'בת פלוני לפלוני' כך גם השדכן מיועד מן שמיא, לכל זיווג שדכן שלו. ל. הרה"ח רבי נתנאל ראדזינער זצ"ל נכנס פעם אל ה'חזון איש' זי"ע, ואמר לו, רבי, קושיא אחת יש לי, והיא קשה כקריעת ים סוף, ברמזו על 'קשה' זיווגו של אדם כקריעת ים סוף (סוטה ב), אמר לו החזון"א, הרי סוף דבר היה שהקב"ה קרע את הים, אף אתה, תנוח דעתך, כי סוף דבר שתתיישב קושיתך... סיפר אחד מזקני האדמורי"ם שבדורנו, שבבחרותו חיכה זמן רב על זיווגו, פעם אחת בהיותו כבן כ"ח שנה הרגיש ש'באו מים עד נפש', ונכנס אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע וגולל בפניו את פרשת הזיווג כי קשתה עליו ההמתנה, אמר לו ה'חזון איש', וכי לכמה אתה נצרך, ענהו הבחור, אחד, אמר לו ה'חזון איש' נו, אחד, עדיין יש בעולם עבורך אחד, ומה לך מתייאש.

לא. מעשה בבחור בן טובים ויר"ש שלמד באחת מהישיבות המפורסמות בארץ ישראל, אך משום מה לא הצליח למצוא את זיווגו, וכה עברו הימים מיום ליום ומחודש לחודש כשלבנו נשבר בקרבו מחמת מצבו הקשה. לקראת שבת אחת החליטו בני הישיבה לשבות בשב"ק במירון סמוך ונראה לציון המצויינת של רשב"י, אותו בחור הצטרף ונסע עמהם, אך במשך כל השבת הסתגר בחדרו כשהוא שקוע בצער ולא עלה לציון אפילו פעם אחת, רק במוצאי שבת נתעורר בו רצון לפקוד את הציון בטרם יחזור לישיבה, ואכן, בהגיעו אצל הציון פתח באמירת תהלים בהשתפכות הנפש ובדביקות עצומה, עד שלאחר כמה שעות גמר את כל הספר מרישא ועד גמירא. כאשר סיים תפילתו הביט לאחוריו ולא מצא את חבריו שכבר חזרו בצוותא לישיבה, והבין שעתה עליו לחזור לישיבה בכוחות עצמו, אך כיון שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסו הלך לביתו של אחד מתושבי מירון, סיפר לו מעשה שהיה וביקש ממנו שילוהו סכום מעות להוצאות הדרך, ואמר לו, דהגם שהוא אינו מכירו אך בידו להתקשר לראש הישיבה שלו המכירו, והוא בודאי ימליץ להלוות לו סכום זה, ובהזדמנות ישלח לו את סכום ההלוואה, בעה"ב שוחח עמו על דא ועל הא למשך זמן מה ולאחמ"כ הלווה לו כפי בקשתו ונפטרו לשלום.

היהודי שהתפעל מאד מאצילותו של הבחור מיהר להתקשר לראש ישיבתו וסיפר לו שכך וכך היה מעשה, ובירר אצלו 'מה טיבו' של הבחור כי בת יש לו שהגיעה לפרקה, על כן ברצונו לברר אצלו מה טיבו, למותר לציין, שראש הישיבה הרבה והפליג בשבחיו של הבחור בתורה ובמידות טובות, ואכן מיד שלח הלה שדכן שידבר עם אבי הבחור להציע את השידוך, וכעבור יומיים שברו צלחת בשמחת התנאים בשעה טובה ומוצלחת בבית אבי הכלה בעיה"ק מירון, ונתברר למפרע, שתפילתו במוצאי יום מנוחה הרקיעה שחקים, ועל ידה זכה לישועה הגדולה, ולא עוד, אלא אף בעיני בשר ראה שבגלל שהאריך בתפילתו באותה שעה זכה לראות בישועתו, שהרי איחורו גרם לו לפגוש את חותנו לעתיד, ועי"ז באו בברית האירוסין ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

רבקה בתפילתו. וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (עה"ת ד"ה ועל דרך) דלכאורה צ"ב מדוע לא קפצה לו הארץ בחזרתו לבית אברהם, אלא, מאחר שלא רצה הבורא לגלות את רבקה ליצחק עד שיתפלל על זיווגו, על בן נתאחרו בדרך ולא קפצה לו הארץ, כדי שיתפלל, והנה, אך היה 'ויצא יצחק לשוח בשדה', מיד בגמר תפילתו - כאשר נשא עיניו אחר תפילתו 'וירא והנה גמלים באים', כל זה נכלל בסיפור ש'סיפר לו העבד' - קפצה לו הארץ, ואל תקשה, א"כ, ק"ו שהייתה צריכה לקפוץ לו בחזרתו, כי בזה הודיע לו אליעזר 'שנודמנה רבקה (רק) בתפילתו' (של יצחק) - על בן המתין לו הבורא על התפילה.

יה"ר שיאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים שיהיו 'כולן שווין לטובה', וישמע קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה בערי יהודה ובחוצות ירושלים, ובא לציון גואל בב"א.

אין רצוננו אלא להשתדך עם משפחה 'מפוארת ונכבדה' כמונו... או ברצוננו בגביר ובעל יוחסין וכדומה, לאידך, יש המלאים ספקות, האם כדאי להם 'להסכים' להצעה פלונית אם לאו, וזה מרומז בדברי הכתוב אביו - אלו הרצונות [כמו 'ולא אבה סיחון' (דברים ב ל) שפירושו לא רצה], ואת אמו - מלשון 'אם', כלומר ספקות כדת מה לעשות, ולשניהם אמרו 'עזב איש את אביו ואת אמו, אלא ודבק באשתו - ר"ת 'א' שפתי תפתח ופי' (תהלים נא יז), ר"ל עזוב נא, אל תשקע ותטבע בים הרצונות והספקות... הדבק בעמוד התפילה ביתר שאת וביתר עוזלך, ותבוא על סיפוקך בהגיע הזיווג הנכון מן השמים לידי גמר.

באמת אמרו, שגם השידוך המיועד לו לא יבוא לידי גמר רק ע"י התפילה, כמרומז בפרשתן (כד סו) 'ויספר העבד ליצחק את כל הדברים', ופירש"י 'גלה לו ניסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ ושנודמנה לו

לב. כה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (נמסר בידי הרב מפוניבז' זצ"ל ע"י הגרא"מ שך זצ"ל) לבאר מה שאמרו חז"ל (בר"ר ס ח) 'יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים', כי בנוהג שבעולם כשיש למישהו בן בחור כליל המעלות 'פאר הדור' - מתמיד עצום ות"ח מופלג בעל מידות ועובד ה' הוא זואג פחות, ואינו מרגיש כ"כ צורך להתפלל על זיווגו של בן זה - כי מי לא יאבה לזכות בחתן פאר כזה, ומה גם אם יש לאותו אב עשירות מופלגת - בוודאי לא יתפלל, כי מי לא ירדוף אחרי שידוך כזה... וכאן מצינו כי אליעזר עבד נאמן לאברהם אבינו יצא לחפש זיווג ל'בן אדונו' יצחק שהיה בחור מושלם בכל מידה נכונה, עד שנקרא עולה תמימה לה' - ללא כל חסרון, אף הוא עצמו מובטח בנדוניא עשירה ש'כל טוב אדוניו' בשטר כתוב וחתום ליצחק, ואעפ"כ לא פסק פומיה מתפילה לה' 'ועשה חסד עם אדוני' משל היה המדובר בבחור ה'נעבעך' (המסכן) הגדול שבדור, אף בבית בתואל עמד והתחנן 'אם ישכם עושים חסד ואמת'..., ועל כך אמרו חז"ל יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, כי תפילה בהרגשה כזו היא גדולה מ'תורה', והיא היא תורה בעצמה...
ללמדנו כי אי אפשר לאדם בלא תפילה, שמבלעדי עזרתו יתברך הרי אפילו הגיבור והעשיר ביותר הוא החלש וה'נעבעך' שבדור...